

Bevarandeplan för Natura 2000- område Kjugekull SE0420107

Kjugekull, Foto: Per Blomberg, Sandnejlika, Foto: Kristian Nilsson

Grunduppgifter om Kjugekull

Län: Skåne
 Kommun: Kristianstad
 Läge: 7 km NO Fjälkinge
 Markägare: Naturvårdsverket
 Areal: 11,6 hektar
 Skyddsform: Saknas
 Bakgrund: pSCI beslutat av Regeringen 1995-12
 SCI fastställt av EU-kommissionen 2004-12
 Bevarandeplanen fastställd och kungjord av Länsstyrelsen i Skåne län
 2016-12-16 respektive 2016-12-30
 Reviderad: Förslag till bevarandeplan; 2010-06, 2016-03

Länsstyrelsen
Skåne

Vad betyder Natura 2000?

EU bygger ett nätverk av områden med skyddsvärd natur som kallas Natura 2000. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa. Natura 2000 har tillkommit med stöd av två EG-direktiv; Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG) och Habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG).

Vad är en bevarandeplan?

Till varje område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas i Natura 2000-området.

Bevarandeplanen innehåller viktig information som används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom Natura 2000-området..

Vad är bevarandestatus?

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *gynnsam bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *gynnsam bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär *gynnsam bevarandestatus* att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig.

Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. När bevarandeplanen förändras medför det att den måste fastställas på nytt. Då ges markägare och andra berörda möjlighet att lämna synpunkter. Vid tillståndsprövning är det viktigt att utnyttja den nya kunskapen som finns i reviderade bevarandeplaner även innan dessa planer har beslutats.

Mer information om Natura 2000

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/skane/2000

Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se

Innehållsförteckning

Översiktskarta.....	4
Områdesbeskrivning.....	5
Ingående naturtyper och arter enligt Natura 2000	6
Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden.....	7
Areal naturtyper.....	7
Ekologiska strukturer och funktioner.....	8
Typiska arter för naturtyperna	9
Natura 2000-arter	10
Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus	10
Naturtyper	10
Arter	11
Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus	12
Skydd och bevarandeåtgärder.....	14
Skydd och regleringar	15
Bevarandeåtgärder	15
Uppföljning	16
Referenser	16
Bilaga 1 Karta med naturtyper enligt Natura 2000	18
Bilaga 2, Naturtypskoder för kartan.....	19
Bilaga 3, Rödlistade arter och arter i artskyddsförordningen inom Natura 2000-naturtyperna 2010.....	20

Översiktskarta

Områdesbeskrivning

I den intensiva jordbruksbygden mellan Ivösjön och Oppmannasjön kommer urberget upp i dagen vid Kjugekull. Terrängen är kuperad med spridda stenblock och jättegrytor på hållarna. Jordlagren består av tunna och osammanhängande moräner. Bergarten domineras av karlshamnsgranit men i väster finns inslag av kalksten. Det mest unika med geologin är att det finns vittringsgropar i gnejsgranitens pegmatitgångar med fossiler.

I omgivningarna finns flera fornlämningar och uppe på berget ligger en människoskapad hög. Flera stengården genomkorsar området och ger det en ålderdomlig prägel. Vegetationen på Kjugekull är hedartad med spridda utmarksbogar och ekar, samt träd vridna av vinden i och nedanför branterna.

Kjugekull är ett relativt isolerat betes- och skogsområde i åkerlandskapet på slätten. Området är ett frekvent besöksmål, känt för sin fina utsikt över slätten, sina hävdade betesmarker med gullvivor och backsippor och sina rika exempel på tidigare geologisk aktivitet. Hela området betas. I den norra delen av området finns ett visst kalkinslag med en rikare flora och uppe på högen finns vissa sandstäppselement.

En närmare beskrivning av naturtyper och arter finns under rubriken Beskrivning av naturtyper och arter.

På en geometrisk karta från 1727 syns berget som en betesmark med enstaka solitära träd. I väster fanns ett litet område som betecknas som ”skogsbacke”. Dessa trakter utgjordes vid denna tid av risbygden och var en del av Kristianstadsslätten. I risbygden var betesmarkerna som störst och folkets huvudnäring utgjordes av boskapsavel.

År 1804 genomgick trakten ett enskifte och Kjugekull består då av betesmark och i söder finns en stuga som kallas ”fårastugan”. Områdets skogar har en historia som utmark till Kjuge by. Delar av utmarken har dessutom varit uppodlad. På den Skånska rekognosceringskartan (1812-1820) samt den Topografiska Corpens karta (1862-63) finns ingen skog markerad för aktuellt område. Det är först på den ekonomiska kartan från 1929 som området är skogsklätt med både löv och barr. Området verkar inte vara betat vid denna tidpunkt. Skogens utbredning i trakten var troligen mycket begränsad under 1500- och 1600-talen. Under de senaste århundraden har skogsarealen åter ökat. Skogen på Kjugekull har åtminstone varit sluten sedan 1940-talet (flygbilder) men där kan man se att träd- och buskskiktet var mycket glesare än idag. Marken runt urbergstoppen har troligtvis lång kontinuitet av beteshävd, medan det mesta av omgivningarna var uppodlade under 1800-talet.

Ingående naturtyper och arter enligt Natura 2000

Områdets naturtyper (se tabell 1 och bilaga 1) konstaterades vid fältbesök under växtsäsongen år 2006.

Tabell 1. Kjugekulls naturtyper med arealer 2006 och Natura 2000-arter. Natura 2000-koder inom parentes. Naturtyperna indelas i fullgod bevarandestatus där alla kriterierna för areal, ekologisk struktur och funktion samt för typiska arter är uppfyllda. I en icke fullgod naturtyp uppfylls definitionen för naturtyp men det kan saknas delar av ekologisk struktur och funktion eller typiska arter. Utvecklingsmarker kan inte definieras som en naturtyp idag men kan omföras till någon naturtyp med aktiva åtgärder eller med naturlig förändring efter lång tid.

Naturtyp	Areal (ha)	
	Bevarandestatus	
	Fullgod	Icke fullgod
Ris- och gräsheddar nedanför gränsen (4030)	2,0	-
Enbuskmarker nedanför gränsen (5130)	0,40	-
Pionjärvegetation på silikatrika ytor (8230)	0,90	-
Trädklädda betesmarker-Ekhagar (9071)	2,2	-
Näringsfattig bokskog (9110)	6,1	-
Total areal naturtyper	11,6	
*prioriterad naturtyp enligt Natura 2000		
Arter	Bevarandestatus	
Sandnejlika (<i>Dianthus arenarius</i> , A1954)	Icke fullgod	

Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller Art- och habitatsdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Syftet med Natura 2000-området Kjugekull är att bevara ett odlingslandskap som hävdas genom bete. Områdets betesmarker behöver röjas och gallras för att inte bli mer skogspräglad. Enbuskarna i området ska bevaras och inte skuggas ut. Naturtyperna ris- och gräsheddar (4030), enbuskmarker (5130), trädklädda betesmarker (9070) samt pionjärvegetation (8230) finns i området och ska alla prioriteras. Arten sandnejlika finns i området och den behöver få gynnsam bevarandestatus. Insekten rosenmott har sin enda lokal i Sverige i Kjugekull. Den vill ha en blomsterrik hagmark med värdväxten fältvädd. Det är betesmarkerna som ska prioriteras vid skötsel. En bokskog 9110 finns som inte ska vara präglad av produktionsskogsbruk.

Motivering; Ett stort område med betesmarker varvar med mindre ytor med ädellövskog. Betesmarken har lång kontinuitet med hävd genom bete av nöt. Floran är örtrik och varierad med många betesgynnade arter som t.ex. gullviva och backsippa.

Bevarandemål

Natura 2000-områdets betesmarker ska vara starkt präglade av det årliga betet men då det finns mycket insekter som är kopplade till blommade växter kan de låtas gå i blom. Enbuskar ska gynnas men när de växer i stort buskage så behöver de röjas. Sly av träd och buskar hålls efter. Värdefulla träd bevaras och efterträdare gynnas. Kärlväxtfloran ska vara artrik och domineras av hävdgynnade arter med ett stort inslag typiska och karaktäristiska arter. Exempelvis ska backsippa, gullviva och gul fetknopp finnas i livskraftiga populationer. En mosaik av blommande buskar, brynmiljöer, artrik betesmark samt en halvöppen skog med solbelyst död ved behövs. Sandnejlika ska ha en gynnsam bevarandestatus. Naturtyperna ska ha en areal som är lika stor eller större än nedan angivet. En betad bokskog 9110 finns också och där liksom i 9070 är det viktigt att det finns rikligt med död ved samt flera grova och gamla träd. Idag finns bara enstaka grova träd. Ekar gynnas inom skogen.

Målordikatorer

För Kjugekull innebär detta följande målordikatorer:

Areal naturtyper

- Naturtypen ris- och gräsheddar nedanför gränsen (4030) ska omfatta minst 2,0 ha.
- Naturtypen enbuskmarker nedanför gränsen (5130) ska omfatta minst 0,40 ha
- Naturtypen trädklädda betesmarker med ekhage (9071) ska omfatta minst 2,2 ha. Arealen trädklädd betesmark får öka på bekostnad av arealen bokskog (9110).

- Naturtypen pionjärvegetation på silikatrika ytor (8230) ska omfatta minst 0,90 ha.
- Naturtypen näringsfattig bokskog (9110) ska omfatta högst 6,1 ha. Arealen kan minska om 9071 ökar.

Ekologiska strukturer och funktioner

Ris- och gräsheddar (4030) samt enbuskmarker (5130)

- Området hävdas på ett sådant sätt att förnaansamling och igenväxningsvegetation inte påverkar floran och faunan negativt.
- Träd och buskar i 4030 får ha en krontäckning på högst 10 %.
- Träd- och buskskiktets krontäckning i naturtypen 5130 är högst 30 %
- Områdets betydelse för naturupplevelser och friluftsliv ska tas till vara.
- Det får inte förekomma gödsling (förutom naturligt från djuren som betar i området), kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.

Trädklädd betesmark (9070)

- Området hävdas på ett sådant sätt att förnaansamling och igenväxningsvegetation inte påverkar floran och faunan negativt.
- Det får inte förekomma gödsling (förutom naturligt från djuren som betar i området), kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.
- I de trädklädda betesmarkerna (9070) ska krontäckningen av träd och buskar vara mellan 25-50 %.
- Död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området. Det finns död ved i form av stående eller liggande träd. Antalet är uppskattat till mindre än 10 st träd inom naturtypen.
- Grov död ved (grövre än 50 cm i diameter) skall finnas kontinuerligt i form av lågor, torrakor, döda, stående träd, träd med döda grenar och högstubbar och volymen död ved ska i genomsnitt uppgå till minst 15 m³/hektar för att området ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer av flera rödlistade arter. Över tio st värdefulla hålträd finns inom naturtypen idag.
- Antalet ädellövsträd med en minimiålder på 150 år uppgår till mer än 3 st/ha. De gamla träden kan omfatta både grova träd och tunna senvuxna träd.
- I de trädklädda betesmarkerna (9070) ska det finnas minst 3 grova träd eller hålträd per ha och minst 3 yngre ej grova träd per ha ska utses till framtida evighetsträd. Idag finns det 1 st träd som är grovt inom naturtypen.

Pionjärvegetation (8230)

- Pionjärvegetation på hållmarkspartier (8230) ska vara öppna och solbelysta för att bevaras och utvecklas.
- Området hävdas på ett sådant sätt att förnaansamling och igenväxningsvegetation inte påverkar floran och faunan negativt.

Bokskog (9110)

- Skogen får utvecklas i huvudsak utan större ingrepp. Naturvårdsåtgärder såsom borttagande av granföryngring och försiktigt friställande av äldre värdefulla träd m.m. kan dock ske.
- Död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området. Idag finns död ved i form av hålträd med mulm samt som ädellövsträd med grova döda delar.
- Grov död ved (grövre än 50 cm i diameter) skall finnas kontinuerligt i form av lågor, torrakor, döda, stående träd, träd med döda grenar och högstubbar och volymen död ved ska i genomsnitt uppgå till minst 30 m³/hektar för att området ska kunna upprätthålla långsiktigt livskraftiga populationer av flera rödlistade arter. Idag finns det måttligt med död ved (5-15 m³/ha) i bokskogen.
- Antalet ädellövsträd med en minimiålder på 150 år uppgår till mer än 4 st/ha. De gamla träden kan omfatta både grova träd och tunna senvuxna träd. Idag finns endast enstaka grova och gamla träd (<2st/ha). En del träd är vidgreniga och spärrgreniga. Trädkontinuiteten säkerställs genom att eftersträva en varierad åldersstruktur.
- I bokskogen ska nyckelarterna i trädskikten finnas i minst två skikt. I alla skikt skall nyckelarterna utgöra minst 50 % av skiktet. Bok utgör nyckelart i bokskogshabitaten (9110).
- Områdets skogar kan vara betespåverkade.

Typiska arter för naturtyperna*Rished (4030) och enbuskmark (5130)*

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta i naturtypen 4030 respektive i naturtypen 5130. Den typiska arten hämpling ska förekomma i minst 2 häckande par inom Natura 2000-området. De typiska arterna knägräs, backnejlika, vildlin, vårstarr, brudbröd, jungfrulin, spåtistel, backsippa, gullviva, ängsfryle och backtimjan har påträffats i naturtyperna. Rosenmott har sin enda lokal i Skandinavien här.

Trädklädd betesmark (9070)

- Det ska finnas minst 1 typiska art i genomsnitt per provyta i naturtypen 9070. De typiska arterna gullviva och allmän metallvingesvärmare har påträffats i naturtypen.

Pionjärvegetation (8230)

- Det ska finnas minst 1 typiska art i genomsnitt per provyta i naturtypen 8230. De typiska arterna gul fetknopp, vårtätel, sandnarv, sandkrassing och kärleksört finns i området.

Bokskog (9110)

- Det ska finnas minst 2 typiska arter i genomsnitt per provyta i naturtypen 9110. De typiska arterna bokkantlav och guldlocksmissa har påträffats i naturtypen.

Natura 2000-arter

- Sandnejlika ska minst finnas i nuvarande tolv exemplar inom området men helst ska arten öka sin utbredning inom Natura 2000-området.
- Området med sandnejlika hävdas på ett sådant sätt att förnaansamling och igenväxningsvegetation inte påverkar florans och faunan negativt. Knylhavren bekämpas där sandnejlika har sin utbredning.
- Försiktig omrörning av sanden kan ske då och då så att ny humusfattig sand blottläggs.

Framtida uppföljning av planen kan medföra att nuvarande bevarandemål ändras och att nya mål läggs till.

Beskrivning av naturtyper och arter och deras bevarandestatus

Naturtyper

Rished (4030) och Enbuskmark (5130)

Heden (4030) på Kjugekull är förhållandevis busk- och trädrik med buskar som en, hagtorn, rosarter, björnbär och hassel och träd som asp, ek, körsbär, oxel, rönn, vildapel och björk. Några träd utgörs av värdefulla hålträd, varav ett träd dessutom är grovt. Vegetationen utgörs framförallt av fårsvingelhed. I norr dominerar en buskskiktet (5130) och kalkhalten i jorden präglar vegetationen som utgörs av en kombination av hed och kalkgräsmark. Hedinslaget utgörs bl. a. av gulmåra, kruståtel, jungfrulin, baktimjan, knägräs, liten blåklocka, ljung och ärenpris, medan den kalkgynnade florans består av arter såsom darrgräs, vildlin, backsippa, fältvädd, gullviva, jordtistel, kärringtand och spåtistel. Här förekommer även enstaka individ av den nationellt rödlistade ljungsnärjan, som i övrigt är mycket vanlig i betesmarken norr om Natura 2000-området. Även den fridlysta Natura 2000-arten sandnejlika finns här. Arten är främst knuten till lokaler med sandstapp i Skåne. Flera rödlistade fjärilsarter som t.ex. rosenmott, palpmossmal, klocksäckspinnare, eklavmal, ängsväddantennmal, gulhuvad hagtornbrokmal finns också.

Trädklädd betesmark (9070)

I områdets västra och mellersta del dominerar ek och området utgörs här av trädklädda betesmarker (9070). Buskar av hassel och hagtorn finns liksom träd som bergek, tall, bok och rönn. Mer än tio st. värdefulla hålträd finns inom naturtypen, varav ett dessutom är grovt. Det finns död ved i form av stående eller liggande träd. Mängden död ved är idag uppskattat till mindre än 10 st träd inom naturtypen. Arter som knägräs, gullviva samt fjärilarna allmän metallvingesvärmare och porfyrljusmott finns här.

Pionjärvegetation (8230)

Pionjärvegetation (8230) förekommer på berghällarna uppe på Kjugekull. Buskar av en och hagtorn finns här. Träd av björk och tall förekommer här också. Arter som gul fetknopp, vårtåtel, sandnarv, sandkrassing och kärleksört, björnbär, blåbär, kruståtel samt mossorna knattemossa, heltuss (klotuss) och nickpottia förekommer.

Boskog (9110)

På Kjugekulls södra och östra delar förekommer en tvåskiktad boskog med stort inslag av tall. Områdets skogar, som delvis har en varierad åldersstruktur och artsammansättning, är relativt öppna och luckiga. Eftersom området rymmer flera geologiska sevärdheter samt kulturlämningar, som t ex gamla åkerlyckor med odlingsrösen, är fortsatta skötselinsatser i form av röjningar och gallringar att föredra så att lämningarna kan hållas synliggjorda för besökarna. Kjugekulls skogar bör skötas med ett naturvårdsinriktat skogsbruk, där röjningar, gallringar och plockhuggningar skapar en öppen och flerskiktad skog med inslag av äldre och/eller grova träd. Vegetationen i områdets skogar är hedartad och domineras av kruståtel men inslag av luddfingerört, murgröna, stjärnstarr, ängskovall, långsvingel och lundelm finns i fältskiktet. På träden växer mossor och lavar som guldlocks-mossa, västlig husmossa, bokkantlav och stiftklotterlav. Träd och buskar som bok, björk, ek, tall och hassel förekommer. Beståndsmedelåldern på boskogen anses vara ca 76-125 år. Endast enstaka grova och gamla träd (<2st/ha) finns. Måttligt med död ved 5-15 m³/ha förekommer. Den döda veden finns både i form av hålträd med mulm och som ädellövsträd med grova döda delar. En del träd är vidgreniga och spärrgreniga. Skogen betas nu och tydliga spår visar att områdets skogar har betats länge.

Arter*Sandnejlika (A1954)*

Sandnejlika är en flerårig, tät tuvad ört med kala, vanligen enblommiga stjälkar. De blågröna bladen är nästan barrlika, hårda och har sträva kanter. De känns igen på deras speciella kronblad som är djupt fransade (se bild på första sidan). Blommorna är vita till färgen men har vid basen en grön fläck med vita eller röda hår. Blommorna är mycket väldoftande, särskilt nattetid. Blomningstiden är från juni till september. De täta tuvorna bildas genom förgrening av jordstammen.

Sandnejlikan växer främst vid Skånes östra kust men även som i detta fall på Kristianstadsslätten. Det finns även fyra lokaler i västra Skåne. Den har under florainventeringen av Skåne (1990-2001) blivit funnen på ca 275 lokaler. Den svenska underarten *Dianthus ssp. arenarius* finns förutom i Sverige endast på ett fåtal lokaler i Estland och Lettland. De skånska lokalerna utgör västliga utposter av artens östligt europeiska utbredning. Sandnejlikan är en karaktärsart för den sydöstsånska sandstämpan men på Kjugekull växer den inte på typisk sandstämp utan på en gravhög med ris- och gräshed (4030) som i detta fallet har sandblottor.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

Ett nära samarbete mellan berörda myndigheter och den som äger eller brukar en mark är en av de viktigaste förutsättningarna för att ett områdes värdefulla livsmiljöer och arter ska finnas kvar.

Förutsättningarna för att områdets naturtyper och arter ska vara i gynnsam bevarandestatus är att:

Betesmarkerna (4030, 5130, 9070, 8230)

- området fortsätter att betas
- det får inte förekomma gödsling (förutom naturligt från djuren som betar i området), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.
- ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen får ske. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.
- småskaliga störningar, t.ex. tramp eller mekanisk påverkan som upprätthåller ett visst inslag av blottad sand gynnar sandnejlikan.
- markomröring i kombination med stark solinstrålning och kraftig avdunstning motverkar urlakning och försurning och gynnar sandnejlikan.

Skogen samt trädklädd betesmark (9110, 9070)

- inget produktionsinriktat skogsbruk sker och att skogen får utvecklas i huvudsak utan större ingrepp. Naturvårdsåtgärder såsom borttagande av granföryngring och försiktigt friställande av äldre värdefulla träd m.m. kan dock ske.
- död ved i olika dimensioner och i olika nedbrytningsstadier sparas och forslas inte bort från området.
- grov död ved (grövre än 50 cm i diameter) skall finnas kontinuerligt i form av lågor, torrakor, döda, stående träd, träd med döda grenar och högstubbar
- gamla och grova träd sparas
- ersättningsträd för de grova träden planeras in vid naturvårdsinriktade plockhuggningar.
- För att få upp en ny generation med ekplantor måste luckor skapas och hägnader utan bete sättas upp så att plantorna får växa upp utan betestryck.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

De största riskerna för områdets betesmarker och Natura 2000-arter är:

Betesmarken (4030, 5130, 8230, 9070)

- upphörd hävd eller ett minskat betestryck.

- gödsling eller annan tillförsel av näringsämnen (t ex gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, spridning av röttslam, stödutfodring, bekämpningsmedel, användande av avmaskningsmedel med likartad miljöpåverkan som avermectin m.m.) som skadar mark och vegetation.
- igenväxning av betesmarken pga. svag eller utebliven hävd.
- användning av avmaskningsmedel (t.ex. Avermectiner) på betesdjuren som påverkar dynglevande insektsfaunan.
- gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar samt användning av bekämpningsmedel.
- markexploatering eller annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, t.ex. skogsplantering, uppodling, dikning och täktverksamhet.
- förändringar i områdets hydrologi. Förändrad vattenkemi och utsläpp av föroreningar i sjön.
- tallplantering
- fragmentering som leder till brist på genflöde mellan populationer samt kanteffekter i små objekt.
- alltför kraftig störning från turism och friluftsliv som medför omfattande markslitage. När vinden får tag i underliggande sand uppkommer vinderosion och sanddrift.
- lokalt slitage på bergytter pga boulderklättring

Skogen och trädklädd betesmark (9110 samt 9070)

- produktionsinriktat skogsbruk i, och ofta även i anslutning till ett objekt. Skogsbruket leder till att värdefulla element och strukturer försvinner, samt kan även leda till uttorkning genom ändrade markförhållanden och hydrologi. Det innebär i sin tur att många arter knutna till naturtypen har svårt att överleva. Föryngringsavverkningar innebär också en fragmentering av naturtypen.
- avverkning av gamla och/eller grova träd och bortplockning av död ved
- igenväxning (förtätning) av skogen så att de gamla och/eller grova träden utskuggas och dör.
- förändringar av krontäckning i skogspartier med sluten karaktär som kan påverka kryptogamer, både lavar och svampar negativt.
- trädslagsbyte från löv till barrskog eller andra exoter
- brist på gamla men kläna, senvuxna bokstammar med röthål, som är mest värdefulla för epifyter.
- brist och bortplockning på grov och död ved av alla åldrar.
- brist på gamla och grova träd.
- transporter genom området som ger upphov till körskador på marken.

Arter (*Sandnejlika*)

- Kvarvarande lokaler med sandnejlika hotas främst av avtagande beteshävd, vilket leder till ett mera slutet vegetationstäck, förnaansamling och uppbyggnad av ett humusskikt.
- Att sanden inte omlagras då och då så att ny humusfattig sand blottläggs och kalkhalten bibehålls.

Hävden på de öppna markerna på Kjugekull har troligen varierat från extensivt utmarksbete under längre tid till intensiv beteshävd under 1800-talet för att under senare delen av 1900-talet delvis växa igen med skog. Ett ständigt betande genom århundradena har skapat den speciella miljön för växter och vilda djur som hedarna utgör. Växter som klarat av betetrycket har kämpat om livsutrymmet och en stor biologisk mångfald har skapats. För att bevara de höga naturvärden som finns på Kjugekull måste de öppna markerna hävdas med bete. Igenväxning pga. upphörd hävd leder till beskuggning av den ljuskrävande och värdefulla florans samt minskad solinstrålning till marken med förändrat mikroklimat som följd. Djurens tramp gynnar dessutom etableringen av växtarter med känslig förökning genom att det uppstår blottor där frön kan gro. Upphör slitaget från betande djur beskuggas marken och sammansättningen på vegetationen förändras. En otillräcklig framtida lönsamhet för djurhållning på ogödslade naturgräsmarker är ett långsiktigt hot, även om skötselmedel kan kompensera eventuellt produktionsbortfall. Tillgången på betande djur kan därmed, på sikt, bli en begränsning för att kunna uppnå den eftersträlvade hävden på Kjugekull. Hela området påverkas dessutom indirekt genom luftens kvävenedfall.

Pionjärvegetationen i området förekommer på våg- och lodräta berghällarna och missgynnas om solinstrålningen minskar genom att de omgivande skogarna tätar.

Skydd och bevarandeåtgärder

Ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27-29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges

Planerade skötselåtgärder på eller intill fornlämning måste utföras med sådan metod som inte medför skada på fornlämningar. För att undvika att fornlämningar skadas vid genomförandet av skötselåtgärderna ska det därför i god tid innan arbetet påbörjats genomföra ett samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Markägare har rätt till ersättning om tillstånd inte kan ges och Natura 2000 innebär avsevärda begränsningar i pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten. Mer information finns i Naturvårdsverkets broschyr "Natura 2000 Värdefull natur i Sverige" och på Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Skydd och regleringar

Planer finns på reservatsbildning. Området har lagts in som DOS-objekt i Länsstyrelsens system för reservatsbildning för att utreda möjligheten att bilda naturreservat. Idag 2016, finns ingen reglering i området.

Miljöstöd kan vara en tillräcklig reglering på de öppnare delarna av området.

Kjugekull omfattas av landskapsbildsskydd sedan år 1966.

Omgivande marker ska skyddas mot exploatering, grundvattensänkande åtgärder mm med stöd av gällande lagstiftning (plan- och bygglagen, miljöbalken med flera lagar).

Bevarandeåtgärder

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan staten och den eller dem som äger eller brukar marken. Om skötseln av ett Natura 2000-område orsakar merkostnader för en markägare eller arrendator kan ersättning fås, till exempel miljöersättning för betesmarker. Markägaren kan även skriva skötselavtal med Länsstyrelsen. Mer information om regler, ansvar och ersättningar i samband med Natura 2000 finns i Naturvårdsverkets broschyr ”Natura 2000 Värdefull natur i Sverige” och på Naturvårdsverkets webbplats www.naturvardsverket.se.

Prioriterade bevarandeåtgärder

Det viktigaste är att området får ett skydd samt att det betas. Røjningar och gallringar för att skapa ett öppnare landskap behövs också. Åtgärder för att gynna sandnejlikan som att bekämpa knylhavre o omrörning av sanden är viktiga för sandnejlikan.

Restaureringsåtgärder

- Gallring i vissa delar av skogen för att skapa en varierad åldersstruktur med luckor.

Löpande skötsel

- Beteshävd på naturtyperna torr hed, enbuskmark och trädklädda betesmarker av, framförallt, nötkreatur, annars häst, får eller get. Området hävdas på ett sådant sätt att förnaansamling och igenväxningsvegetation inte påverkar floran och faunan negativt. Upphörande bete på tidigare intensivt betade, kalkrika gräsmarker är det största hotet. Andra hot kan vara gödsling och användning av bekämpningsmedel.
- Sambete med olika djurslag är önskvärt.
- Røjningar av igenväxningsvegetation i betesmarkerna för att hindra igenväxning. Krontäckningen av träd och buskar ska inte överskrida 10 % på hedarna och 30 % i enbuskmarken. Krontäckningen ska vara mellan 25-50 % i trädklädda betesmarker.
- Gödsling, kalkning och användning av bekämpningsmedel ska inte förekomma. Tillskottsutfodring och vinterbete ska undvikas.

- Skogarna bör ha en naturvårdsinriktad skötsel, där röjningar, gallringar och plockhuggningar/blädning skapar en öppen och flerskiktad skog med inslag av äldre och/eller grova träd. Död ved i form av lågor och högstubbar sparas. I de delar av skogsmarken som domineras av planterad tall kan tallarna stå kvar och med tiden dö i beståndet. Däremot ska all föryngring av tall tas bort. Även föryngring av björk ska hållas efter. I övrigt ska den naturliga föryngringen tas tillvara.
- Bete i hela området är önskvärt för att bevara områdets naturtyper i gynnsam bevarandestatus. En varierad och luckig skog i kombination med områdets topografi gynnar även pionjärvegetationen på berghällarna.
- För att ekplantor ska komma upp behövs luckor bildas och stängsel sätts upp som håller djuren borta från den trädklädda betesmarken tillfälligt.
- Bekämpa knylhavren på gravhögen där sandnejlikan växer. Manuell bortplockning borde fungera bäst på ett sådant litet område.
- Småskaliga störningar, t.ex. tramp gynnar sandnejlikan. Om det visar sig att det inte räcker med djur- eller människotrap måste en försiktig omrörning av sanden ske då och då så att ny humusfattig och kalkrik sand blottläggs.
- Gynna rosenmotten genom att låta blommorna gå i blom, speciellt fältvädden som är värdväxt. Antingen senare påsläpp av djuren eller tillfällig avstängsling i maj-juni kan lösa det.

Uppföljning

Uppföljning av naturtyper och arter inom Natura 2000-områdena kommer att ske med omdrev vart 6:e eller 12:e år beroende på naturtyp och art. Vissa delar av uppföljningen, som t.ex. areal är obligatoriska medan andra delar kan väljas av länsstyrelserna själva. Mer information om enskild naturtyp/art finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Referenser

- Artdatabanken, 2010. Rödlistade arter. Artportalen. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Artskyddsförordning. 2007:845. Rättsnätet. Notisum.se.
- Ekologgruppen, 1984. Kjugekull en naturinventering. Länsstyrelsen i Kristianstads län.
- Cederberg B, Löfroth M. (eds) 2000. Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors U. (ed.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Länsstyrelsen i Skåne län. 1996. Från Bjäre till Österlen. Skånska natur- och kulturmiljöer. Länsstyrelsen i Skåne län.
- Löfroth M. (ed.) 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverket. Naturvårdverket förlag.
- Nordiska Ministerrådet 1994. Vegetationstyper i Norden. (ed. Lars Pålsson). TemaNord 1994:665. Nordiska Ministerrådets sekretariat.
- Olsson, K-A. m.fl. 2003. Floran i Skåne. Vegetation och utflyktsmål. Lund Villands härads Hembygdsförening, 2001. Kjugekull.

Bilagor

1. Karta med naturtyper enligt Natura 2000
2. Naturtypskoder för kartan
3. Rödlistade arter

Upprättad av Länsstyrelsen i Skåne län

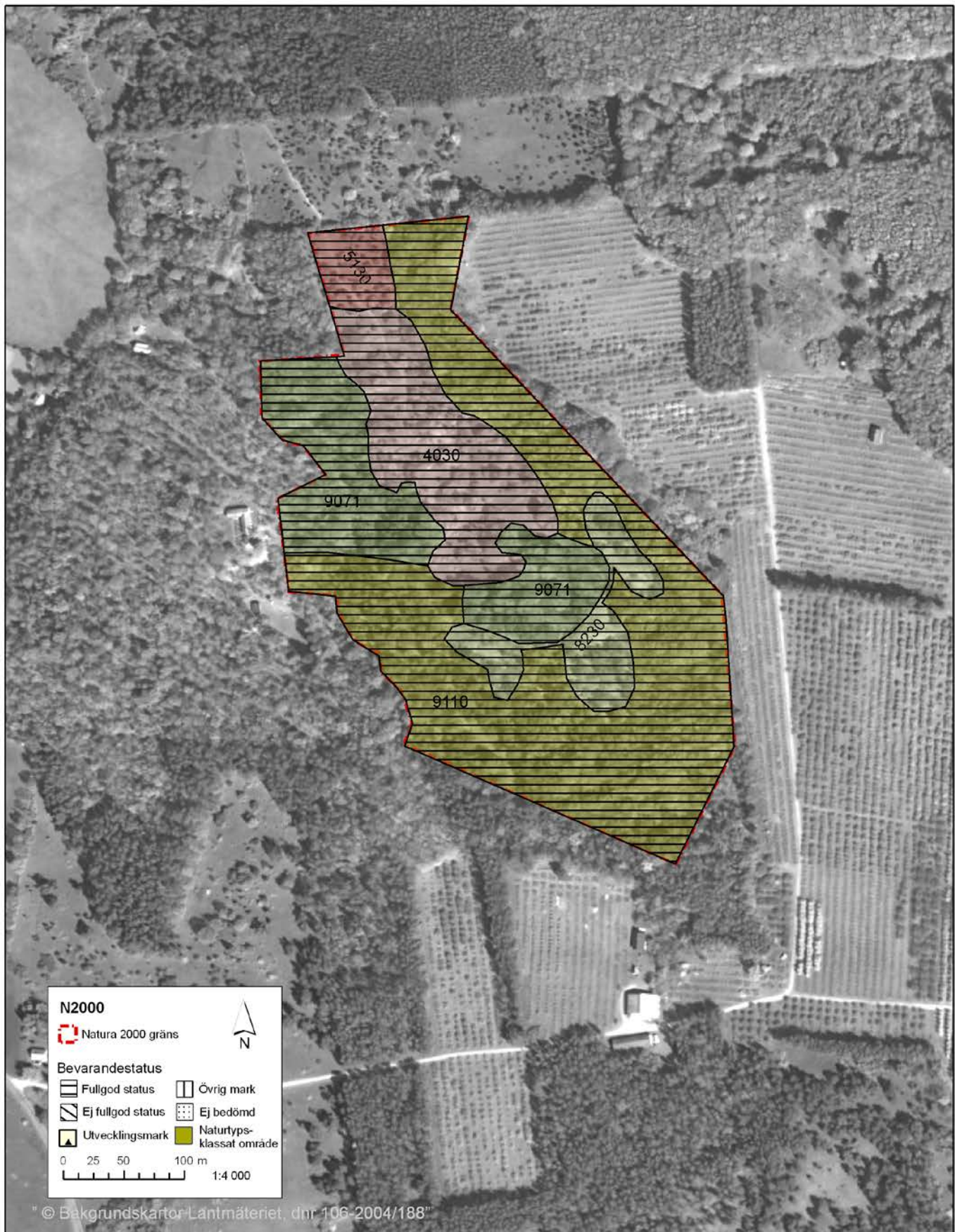
Planförfattare: Gabrielle Rosquist

Senast reviderad 2010-09-16 av Marie Löfberg, 2016-03-11 av Marie Björkander

Bilaga 1. Natura 2000-området Kjugekull, SE0420107, med naturtyper.

Förteckning över naturtypskoder återfinns i bilaga 2.

Bilaga 2, Naturtypskoder för kartan

Naturtyper
4030 - Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen
5130 - Enbuskmarker nedanför trädgränsen
8230 - Pionjärvegetation på silikatrika bergytor
9071 - Trädklädd betesmark - Ekhagar
9110 - Näringsfattig bokskog

Bilaga 3, Rödlistade arter och arter i artskyddsförordningen inom Natura 2000-naturtyperna 2010

Rödlistade arter placeras i olika hotkategorier beroende på risk för utdöende i vilt tillstånd inom olika tidsperspektiv. Arter med extremt/mycket stor risk att dö ut i vilt tillstånd inom en mycket nära/nära framtid placeras i kategorin CR (Critically endangered; akut hotad) resp. EN (Endangered; starkt hotad). Arter som löper stor risk för utdöende i ett medellångt tidsperspektiv placeras i kategorin VU (Vulnerable; sårbar). Arter som bedöms ligga nära kategorin VU men inte uppfyller alla kriterier placeras i kategorin NT (Near Threatened; missgynnad). * Fridlyst enligt 6, 8 och 9§§ i artskyddsförordningen. B2, B4 & B5 hänvisar till resp. bilaga i art- och habitatdirektivet. Ågp= art som har eller ska få ett nationellt åtgärdsprogram för hotade arter.

Naturtyp/Organismgrupp	Artnamn	Vetenskapligt namn	Hotkategori
Ris- och gräshed (4030)			
Fjärilar	gulhuvad hagtornbrokmal	<i>Spuleria flavicaput</i>	VU
Kärlväxter	sandnejlika	<i>Dianthus arenarius</i>	EN, B2, B4
Kärlväxter	*gullviva	<i>Primula veris</i>	Ej rödlistad
Kärlväxter	*backsippa	<i>Pulsatilla vulgaris</i>	VU
Fjärilar	rosenmott	<i>Euphodope rosella</i>	CR
Fjärilar	palpmossmal	<i>Aplota palpella</i>	NT
Fjärilar	klocksäckspinnare	<i>Bacotia claustrilla</i>	VU
Fjärilar	stinksyskesäckmal	<i>Coleophora lineolea</i>	VU
Fjärilar	eklavmal	<i>Infurcitinea argentimaculella</i>	NT
Fjärilar	ängsväddantennmal	<i>Nemophora cupriacella</i>	VU, Ågp
Fjärilar	åkerväddantennmal	<i>Nemophora metallica</i>	VU
Fjärilar	svart ljusmott	<i>Pyrausta nigrata</i>	NT
Fjärilar	trepunktpraktmal	<i>Telechrysis tripuncta</i>	NT
Fjärilar	Smaragdgrön lundmätare	<i>Hemistola chrysoprasaria</i>	EN
Fjärilar	Mindre blåvinge	<i>Cupido minimus</i>	NT
Fjärilar	Hedpärlemorfjäril	<i>Argynnis niobe</i>	NT
Fjärilar	Silversmygare	<i>Hesperia comma</i>	NT
Fjärilar	Liten snigelspinnare	<i>Heterogenea asella</i>	VU

Fjärilar	Mindre taggmätare	<i>Aplocera efformata</i>	NT
Fjärilar	Vitbandat nejlikfly		NT
Fjärilar	Allmän metallvingesvärmare	<i>Hadena compta</i> <i>Adscita statures</i>	NT
Fjärilar	Bredbrämad bastardsvärmare	<i>Zygaena lonicerae</i>	NT
Fåglar	hämpling	<i>Carduelis cannabina</i>	VU
Skalbaggar	-	<i>Anotylus pumilus</i>	VU
Skalbaggar	Dynskulderlöpare	<i>Cymindis macularis</i>	NT
Pionjärvegetation på silikatrika ytor (8230)			
Mossor	knattmossa	<i>Gyroweisia tenuis</i>	VU
Mossor	nickpottia	<i>Microbryum curvicolle</i>	NT
Mossor	klottuss	<i>Protobryum bryoides</i>	NT
Trädklädd betesmark-Ekhage (9071)			
Fjärilar	allmän metallvingesvärmare	<i>Adscita statures</i>	NT
Fjärilar	porfyr ljusmott	<i>Pyrausta porphyralis</i>	NT
Näringsfattig bokskog (9110)			
Kärlväxter	luddfingerört	<i>Potentilla heptaphylla</i>	EN
Kärlväxter	*murgröna	<i>Hedera helix</i>	Ej rödlistad

Länsstyrelsen
Skåne

Östra Boulevarden 62 A, 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 13, 205 15 Malmö
Tel 044/040-25 20 00, Fax 044/040-25 21 10
Epost lansstyrelsen@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/skane